

A KÁROLYIAK PESTI PALOTÁJA

A főváros ma délutáni közgyűlésén Károlyi Mihály gróf alkalmi hitbizományából megvásárolja az egyetemuccai Károlyi-palotát a hozzátartozó parkkal együtt.

Két sörényes, ágaskodó kőoroszlán igen szigorúan őrzi faragott esudaállatait és páncélos vitézét a Kaplyon törzséből származó Károlyi grófi nemzetség impozáns címerének egy belvárosi palotán. Tizenegyágú korona fűdi a pajzsot — heraldikai »sajtóhíba«: III. Károly császár és király címerfestője követte el, midőn a szatmári béke öröme ama »Kártévő« Sándor báró generális és szatmári főispán megkapta a grófi titulust. Gyöngye mestere lehetett a számvetésnek e jeles bécsi piketember, a grófnak dukáló kilenc helyett tizenegy buzogányt pingálva a korona abroncsára. A sajtóhíbanak nem akadt korrektora, így lett kuriózum a Károlyiak koronája, elűtő a grófkétől, de nem hasonlatos a levéldíszes márkis a zárt hercegi koronához sem.

Komolyan, csendesen ül az egyemeletes épület az Egyetem uccán, a Cukor uccából lett Károlyi ucca sarkán. Jobbján, a Károlyi ucca másik szegletén a Franklin-társulat (régente Landerer és Heckemast) nyomtatógépei dübörögnek, balján keskeny sikátort töretett a szomszédos (egykor Haruckern-féle) telek ura, Andrássy Géza gróf, lebontatván a telken állott kétemeletes, kétudvaros, omladozó, vén házat, hogy frontot nyerjen egy új bérpalotásor számára. Az új uccácska egyben felszabadította a Károlyi teleknek ezt az oldalát is. Itt és hátul, a Magyar ucca felé a fejedelmi park platánjai, még agácái nyújtogatják át lombjaikat az öles kerítésen.

Komoly és méltóságteljes a Károlyi-család pesti vára. Az empire-stílus pompáját Louis Philippe korának egyszerűsége törekvése enyhíti rajta. A Nemzeti Múzeum költői lelkű alkotója, Pollack Mihály tervezte, Koch építómester fejezte be az építést, kinek az oldalán ott dolgozott Ybl Miklós, a későbbi nagymester is. 1832-ben tétette le az alapkővet György gróf, József fia. 1838-ban, a márciusi nagy árvíz idején, kétszáz hajléktalant látott el benne nagyúri bőkezűséggel a házigazda, Széchenyi barátja és tisztvárosa a Hessen-Homburg huszároknál s 40.000 pengő forinttal társa az Akadémia megalapításában is. Ekkor még nem volt készen a nagyvárú épület, az ünnepi házavatást csak 1841-ben tartották meg.

Egyemilliókétszáznegyven ezer váltóforintra rúgtak — az egykori feljegyzések szerint — az építés és berendezés költségei. Tervezők és építők valóban zseniális munkájára fogyott el ez a tekintélyes somma. A beépíthető terület rendkívül ügyes kihasználása biztosította, hogy nimes a palotában egyetlen sötét, kényelmetlen, vagy pláne hasznavehetetlen helyiség sem. Stílusa következetesen és zavartalanul harmonikus s valóban páratlan az a megragadó egység, amit az emelet híres teremora mutat. Kétségtelen, a múlt századbeli Pest építészeti alkotásai között igen előkelő hely illeti meg.

A földszint hetvenhét, az emelet nyolevanhárom helyiséget foglal magában. Lent négy szobában talált helyet a nemzetség gazdag levéltára, igen becses okmányokkal a Rákóczi-féle szabadságharera, valamint Magyarország egész XVIII-XIX. századbeli történetére vonatkozólag. Emellett van az ezüstkamra, ahonnan több mázsa ezüstöt adományoztak 48-ban Károlyi István és György grófok a haza oltárára. A hiányt azóta pótolták s a kommunizmusig mintegy ötszáz személynre szóló ezüst evőkészletet, tányért s rengeteg arany és ezüst asztali dísztergyet

őnztek a családi ékszerek mellett ebben a páncélosított kamarában. Ezt a készletet használták 1881 május 15-én, amikor a későbbi VII. Edvárd király ült Károlyi Gyula gróf (György fia és Mihály édesapja) asztalánál, valamint 1883 január 10-én, amikor a gróf fényes bálján megjelent Ferenc József király is az idősb József főherceggel együtt.

A palota tágas udvarát félkör alakú vasrácsozat választja el a mögötte elterülő, közel kétholdas remek díszkerttől, amelynek pálmaháza és gyönyörű virágai 1913 május havában a Bölesőde Egyesület fényes garden partyján látták utoljára a főváros előkelő társaságát.

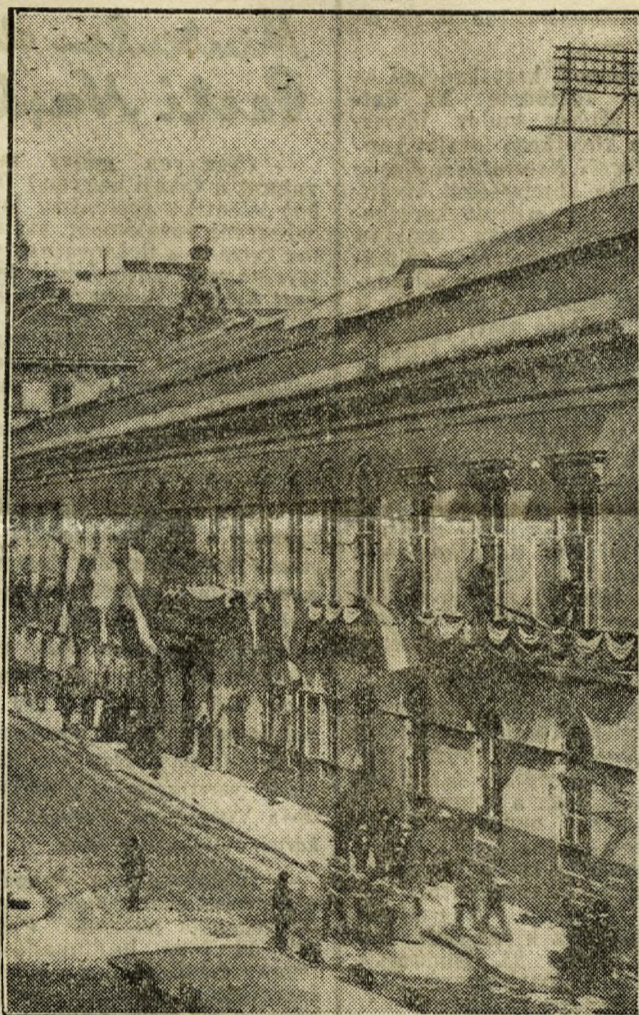
A mozaikkal burkolt nagy lépcsőházból háromszögletű, monumentális vörös márványlépcső visz fel az emeletre — tágas hallba, amelynek falain Károlyi Sándor grófnak, Rákóczi Ferenc generáli-

el. Ennek az ablakai előtt húzódik a palota nagy erkélye. Ez szintén szerepet játszott a történelemben, mert innen üdvözölte 1849 június 6-án Károlyi Györgyné Zichy Karolina grófnő a dicsőségesen bevonuló magyar honvédek s a Károlyi György gróf díszfogatán ülő Kossuth Lajost. A grófnőhöz és Antónia testvéréhez, Batthyány Lajos gróf feleségéhez ekkor írta Petőfi halhatatlan szép versét, a »Batthyány és Károlyi grófnékat«:

— Látátok-e a két tündérvirágot?
Borús hazánknak két sarkcsillagát?
Evezhatsz bátran, nemzetem hajója,
Nem veszthet az célt, aki ilyet lát.

Ott álltak ők, mint égi jelenések.
Szokatlan köztünk ilyen látomány:
Hahogy sokáig néztem volna őket,
Szemfényemet vesztettem volna tán.

Ragyogjatok ti ébredő hazámban
Hajnalsugárral testvércsillagok!
Sugárolok, Memnon szoborképen
A nemzetéldás zengedezni fog.

Az egyetemuccai Károlyi palota (Erdélyi felv.)

sának, Ferenc grófnak, az 1745. évi tiszántúli nemesi felkelés vezérének. Antal gróf tábornoknak, valamint József grófnak, az utolsó szatmári inzurerekio vezetőjének nagy olajfestésű portréi tekintenek le reánk. A hallból folyosó nyílik, innen a kertre néző nagy galériás könyvtár, sok ritka kiadvánnyal és remek ázsiai meg erdélyi szőnyegekkel.

A könyvtárból jutunk a történelmi jelentőségű dolgozó szobába. Ennek szomorúan nevezetes bútor-darabja az a tömör diófából készült terjedelmes íróasztal, amelyen a palotát erőszakokkal lefoglaló Haynau írta alá remítéleteit az 1849 július 19. és 1850 július 20. közti időben. Az asztalon áll az a kőből faragott tintatartó s, amit a »bresciai hiéna« használt: a tintatartó mellé erősített kis órga réztábla egyszerű, megrázó szavakkal hirdeti a rettenetes eszterd emlékezetét.

Tovább haladva, a pompás teremsozogat következik: kilencegymásba nyíló szalón, amelyek közül hétnek ablakai az Egyetem uccára néznek. Valamennyinek díszes, művészi stukko-mennyezete van, ahonnan remekművű csillárok függenek alá.

A háromablakos díszes fogadóterem a középső traktust foglalja

A káprázatos díszterem falait fehér márványozás és aranylécezet, a többi terem falait a bútorokhoz illő vörös, zöld vagy kék selyemkárpit borítja. Mindegyikben korabeli antik rokokó, empire- vagy biedermejerbútorok.

A kisebbik udvarra nyílik a márványozott falú ebédlő és a zöld selyemmel tapétázott képtár. Ez az utóbbi valamikor Károlyi Györgyné szalónja volt. Batthyány Lajos gróf hosszúszakállas, kopaszfejtű képmása figyelmeztet arra, hogy Windischgrätz pribékjei erről a helyről — sógorától — hurcolták fogságba 1849 január 8-án este a vértanuvá avatott első magyar miniszterelnököt. Innen juthatni a kápolnába, amelynek mennyezete aranvazott tölgyfából készült, falait pedig zöld selyemkárpit fűdi.

A képtárban, de a többi teremben is sok az értékes kép: Segantini, Holbein, Pietro Longhi, Palmiero, Van Goyen, Daubigny esetéből. A magyar mestereket Kupetzky,

„Diamant” „Lucifer”
stb. legjobb kerékpárok a legolcsóbb árban
részletre előleg nélkül is
Spitzer Elemér, Lipót körút 24
(Visegrádi ucca sarok)

Mányoky, id. Markó Károly, Brocky, Munkácsy, Szinyei-Merse, Madarász Viktor képviseli, a portrék sorában Barabás Miklós és Benzur szerepelnek több kiváló alkotással.

Mindenfelé vagyont érő velencei tükrök, meisseni, sévresi, herendi porcellánok, vázák, keleti szőnyegek, a kínai, japáni és indiai iparművészet szebbnél-szebb produktumai hirdetik a palota régebbi tulajdonosainak izléses és művészszeretetőt.

Károlyi György gróf, a belvárosi palota építtetője, István bátyjával, a Károlyi-huszárezred megalapítójával börtönt szenvedett a magyar szabadságért; később koronaőr, majd magyar királyi főudvarmester lett. Nyolevanmillió forintra becsülték a vagyonát s egy cigányasszony megjósolta neki, hogy éhen fog halni. A dús nagyúr nevetett, de — csudálatos végzet — 1877-ben bekövetkezett halálának a közvetlen oka csakugyan az éhség volt. Nem tudott enni, — a torkát elpusztította a szörnyű rákbetegség. Legidősebb fia, Gyula örökölte a végzetét: ő is rákban halt meg. Gyula grófnak és tuberkulózisban elhunyt unokahúgának, Georgina grófnőnek a házasságából született — Mihály. Súlyos testi hibával jött a világra, Billroth kétszer is operálta, hogy beszédje érthető legyen.

Károlyi Mihály magánélete és később politikai szereplése oly rengeteg pénzt emésztett fel, hogy ehhez óriási vagyonának jövedelme nem volt elég. Ezért már a háború előtt jobban akarta kihasználni a hatalmas telekkomplexumot, amelyen a belvárosi palota áll. Készen volt a parcellázási terv, az engedélyt is megadta hozzá a hitbizományi hatóság, a csákány hamarosan belevágott volna a századokra épült falakba. Karolina grófnő erkélyéről március 15-én nem lengett volna többé az egykor Kossuthot köszöntő nemzeti lobogó, — a Batthyány-terem, Haynau-szoba eltűnt volna a föld színéről. A háború keresztülhúzta a számítást. A palota áll, kibírta a kommunizmus dúló uralmat, kibírta azt is, hogy később elrekviráta a lakáshivatal, hogy a legkülönbözőbb rendű és rangú lakókat telepítse bele. Az »ezüstkamra« elhurcolt kincsei is megkerültek, néhai tudós Eble Gábor úr, a Károlyi nemzetség tagjai, birtokai és kastélyai történetírójának féltve őrzött levéltára is épségben van. Károlyi Mihály elköszönt hitbizományából Budapest főváros tulajdonába kerül s múzeum lesz a történelmi idöket látott palota. A parkban a belvárosi gyerekek fognak friss levegőt szívni tikkadt nyári délutánonkon.

Magyar Elek

Kipróbálta Ön is talán?
Ugy-e, legjobb szer a Salan!

Plakátkiállítás a Nemzeti Szalonban

Salan

Julius 4-8

Nyitva reggel 9-től délután 5 óráig, vasárnap 10-2 óráig

Belépődij nincs!